

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ САМОВИХОВАННЯ ТА ПЕРЕВИХОВАННЯ

ЛЕКЦІЯ

ПЛАН

1. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми.
2. Перевиховання, його функції, етапи, принципи.
3. Результати процесу виховання,
4. Рівні вихованості, їх виявлення.
5. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

САМОВИХОВАННЯ

Самовиховання - усвідомлена, цілеспрямована діяльність людини, спрямована на саморозвиток, самоосвіта, вдосконалення позитивних і подолання негативних особистісних якостей.

Важливим аспектом самовиховання є логічне мислення, вміння аналізувати кожен свій вчинок, що сприяє виробленню вимогливості до себе як постійної риси характеру, без якої неможливо досягти успіху.

Самовиховання потребує тривалих вольових зусиль, вміння керувати собою, досягати поставленої мети, не занепадати духом від невдач. Тому слід залучати учнів до видів діяльності, які передбачають зібраність, організованість, відповідальність. Долаючи труднощі, вони загартовують волю, доводять розпочату справу до кінця, переконуючись, що навіть невеликі успіхи роблять їх сильнішими.

САМОВИХОВАННЯ

Умови ефективного самовиховання

САМОВИХОВАННЯ

За твердженням Василя Олександровича Сухомлинського, «... самовиховання потребує дуже важливого, могутнього стимулу - почуття власної гідності, поваги до себе, бажання стати сьогодні кращим, ніж був учора. Самовиховання можливе тільки за умови, коли душа людини дуже чутлива до найтонших, суто людських засобів впливу - доброго слова, поради, ласкавого чи докірливого погляду... За самою своєю суттю самовиховання передбачає віру людини в людину, звертання до честі й гідності людини».

САМОВИХОВАННЯ

ЕТАПИ САМОВИХОВАННЯ.

-
- I
 - ставлення вихованців до процесу самовиховання шляхом анкетування чи індивідуальної бесіди. Далі формують спонукальні мотиви, свідоме ставлення до самовиховання, домагаючись від школярів усвідомлення, що самовиховання – і їх особиста справа, і справа закладу освіти, і суспільства загалом.
 - II
 - починається з появою бажання самовдосконалюватися, допомагають молодій людині сформулювати мету (ідеал) та підтримувати бажання наслідувати його. З'ясувавши відмінність між собою та ідеалом, вихованець бачить, які риси він має виробити в собі, яких недоліків позбутися. Орієнтуючись на це, учень складає програму самовиховання.
 - III
 - вихованець починає систематично працювати над собою, реалізуючи програму самовиховання. Для цього його залучають до різних видів діяльності. Педагог допомагає йому контролювати результати втілених рішень. Згодом зовнішній контроль педагога чи колективу послаблюється, зростають самостійність та ініціатива самого вихованця.

САМОВИХОВАННЯ

САМОВИХОВАННЯ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ПРИЙОМИ

САМОПЕРЕКОНАННЯ

САМОНАВІЮВАННЯ

САМОПІДБАДЬОРЮВАННЯ

САМОЗАОХОЧЕННЯ

САМОПРИМУС

САМОАНАЛІЗ

САМОЗОВБ'ЯЗАННЯ

ПРАВИЛА МОЄЇ ПОВЕДІНКИ

"САМОХАРАКТЕРИСТИКА" І
"ВЗАЄМОХАРАКТЕРИСТИКА"

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самопереконавання

Полягає в тому, що вихованцю пропонують у певній ситуації знайти аргументи і за їх допомогою переконати себе в тому, що він учинив правильно (неправильно). Дуже важливо навчитись у конфліктній ситуації переключати свої думки на приємні, які відволікають від конфлікту, заспокоюють.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самонавіювання

Використовують за необхідності подолати в собі страх перед труднощами, невпевненість у власних силах, нерішучість. Самонавіювання передбачає повторення подумки або вголос певних суджень. Наприклад, щоб подолати запальність, подумки стверджують: «Ненавиджу в собі запальність. Я повинен і зможу її позбутися». На відміну від самопереконавання самонавіювання не передбачає аргументування.

"Yes"

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самоаналіз

Включає критичні роздуми над своєю поведінкою, окремими вчинками, уміння аналізувати й оцінювати їх. Він допомагає розкривати причини успіхів чи невдач, розвиває самосвідомість і сприяє самопізнанню.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самопідбадьорування

Ефективне, коли людина губиться в складних ситуаціях, зневірюється у власних силах. Для цього одні згадують випадки, коли їм вдалося подолати нерішучість і досягти успіху, інші уявляють, яке задоволення вони матимуть, якщо відважаться зробити намічене. Можна також пригадати улюбленого героя роману, фільму, який не боявся труднощів, і намагатися бути схожим на нього тощо.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самозаохочення

Застосовують у випадках, коли після подолання труднощів складне завдання виконано. До нього вдаються і якщо необхідно подолати власні негативні риси.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самопереключення

Реалізують не тільки подумки, а й у діях, які викликають позитивні емоції. Так, учаснику конфліктної ситуації пропонують зайнятись улюбленою справою (читанням, випалюванням, малюванням тощо), яка захоплює його і відволікає від небажаних учинків.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самоконтроль

Полягає у систематичному фіксуванні (подумки або письмово) свого стану і поведінки для того, щоб попередити небажані прояви.

у

процесі самовиховання самоконтроль відіграє роль внутрішнього регулятора поведінки і є свідченням становлення самостійності особистості.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самооцінка

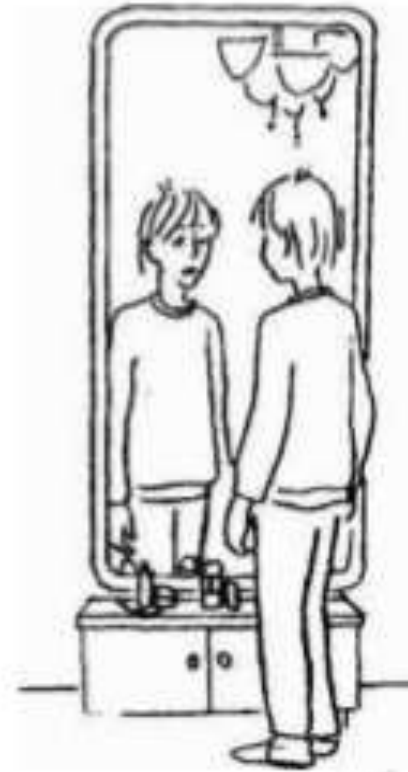
Суть її зводиться до зважування у думках своїх можливостей. Сприяє розвитку вміння дивитися на себе збоку, виробляє об'єктивні критерії оцінювання власних учинків, допомагає подолати недоліки поведінки. Цей прийом запобігає переоцінюванню своїх можливостей, підвищує вимогливість до себе.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самоосуд

Особливість його полягає в незадоволенні своїми діями, вчинками, поведінкою. Докори сумління збуджують, викликають внутрішнє хвилювання і почуття вини перед оточуючими. Самоосуд породжує бажання якомога швидше виправити допущені промахи.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самонаказ

Цей прийом втілює в собі яскраво виражені вольові аспекти.

Полягає він у прийнятті особистістю твердого рішення ніколи не відступати від своїх принципів, завжди поводитися тільки належним чином.

Дотримання власного наказу зміцнює вольову сферу особистості, викликає самоповагу, робить її морально стійкою у різних життєвих ситуаціях.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самозаборона

Реалізується через свідоме позбавлення себе чогось приємного. Її застосовують у тих випадках, коли не дотримано слова, не виконано обіцянки. Інколи людина може навмисно поставити себе в несприятливі умови, щоб відчувти дискомфорт, відмовившись від того, що стало звичним. Самозаборона засвідчує наявність в особистості великої сили волі.

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

Самопримус

Допомагає в боротьбі з внутрішньою неорганізованістю, небажанням вчитися чи працювати, лінощами. Виявляється у спонуканні себе до малоприємних занять, уникненні звичних пасивних форм проведення вільного часу тощо.

ПЕРЕВИХОВАННЯ

Перевиховання — це виховний процес, спрямований на подолання негативних якостей особистості учня, які сформувалися під впливом несприятливих умов виховання.

Виправлення - складний психічний процес перебудови особистості, що відбувається під впливом перевиховання і самостійної роботи особистості над усуненням відхилень у своїй свідомості та поведінці.

Ці процеси можуть збігатися або не збігатися в часі. Перевиховання учня починають з реалізації відповідної програми. Водночас нерідко починається і процес виправлення. Якщо вихованець протидіє процесу перевиховання, не піддається виховному впливу, не змінюється на краще, то не відбувається і процес виправлення.

ПЕРЕВИХОВАННЯ

Деформування особистості складається з таких етапів: виникнення прогалин і спотворень у її морально-вольовій сфері, перетворення їх на відносно стійкі погляди та звички; формування мотивації поведінки; правопорушення, систематичне правопорушення, злочин.

Важковиховувані діти байдуже ставляться до навчання, періодично порушують правила поведінки, дисципліну, їм притаманні грубість, нечесність.

Педагогічно занедбані підлітки негативно ставляться до навчання й суспільно корисної діяльності, систематично порушують дисципліну й норми моралі.

Підлітки-правопорушники перебувають на обліку в Службі у справах неповнолітніх або їх направляють до спеціальних навчальних закладів для виправлення у спеціальних умовах.

Неповнолітніми злочинцями, як правило, є педагогічно занедбані підлітки та юнаки, які скоїли кримінальні злочини, порушили правові норми й за рішенням суду направлені до виховно-трудових колоній на виправлення.

ПЕРЕВИХОВАННЯ

Індивідуальні особливості важковиховуваного або педагогічно занедбаного учня виявляються у специфіці спрямованості його потреб, інтересів, ідеалів, світогляду та інших якостей. Від того, наскільки точно виявлено цю спрямованість, залежать зміст і методика виховного впливу та наслідки перевиховання.

Виправити людину - означає сформувати в неї установку на виправлення і суспільно корисні мотиви поведінки, виробити життєву перспективу, розвинути позитивні інтереси, виховати здорові потреби.

Причини появи таких категорій неповнолітніх пов'язані з недоліками та помилками сімейного, шкільного виховання, аморальними явищами середовища, згубним впливом низькопробної кіно продукції, літератури, порнографії тощо.

ПЕРЕВИХОВАННЯ

Процес перевиховання пов'язаний із реалізацією **функцій** відновлення, компенсування, стимулювання і виправлення.

Відновлення. Передбачає створення таких умов, у яких учень зміг би знову виявити себе гармонійною особистістю, тобто відновити позитивні якості, якими він володів до часу, коли в його поведінці стали переважати девіантні риси. Такого учня називають ще педагогічно занедбаним.

Компенсування. Вимагає створення таких умов у процесі перевиховання, за яких учень зміг би перевершити свої недоліки у певній діяльності успіхами в інших сферах, щоб утвердитися в очах ровесників, товаришів.

Стимулювання. Реалізація її пов'язана зі спрямуванням зусиль на активізацію дій учня в тій галузі, де він зміг би найповніше виявити свої позитивні якості.

Виправлення. Суть її виявляється у допомозі учневі звільнитися від негативних рис.

ПЕРЕВИХОВАННЯ

Процес перевиховання охоплює такі етапи:

1. Підготовчий етап.

Суть його полягає в детальному вивченні й аналізі позитивних і негативних якостей педагогічно занедбаного учня, умов, що спричинили їх виникнення, визначенні шляхів нейтралізації негативних і посиленні позитивних якостей особистості, конкретних завдань і змісту процесу перевиховання. На основі цих відомостей складають програму перевиховання

ПЕРЕВИХОВАННЯ

2. Початковий етап.

На цьому етапі починається реалізація наміченої програми роботи з учнем, внаслідок якої він поступово долає помилкові погляди і переконання, негативні звички поведінки, у нього зміцнюються позитивні й формуються нові риси характеру. У цей період учень не виявляє особливої активності, а процес перевиховання спершу відбувається повільно. Це пов'язано з настороженим і недовірливим ставленням учня до педагога та його виховних впливів

ПЕРЕВИХОВАННЯ

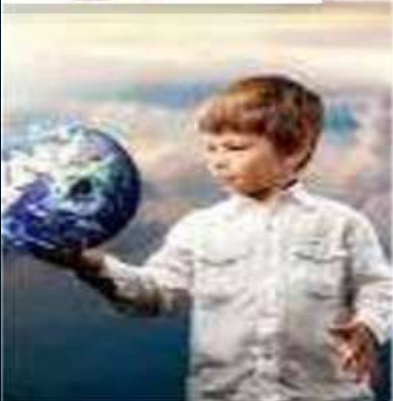
3. Переломний етап.

У цей період триває реалізація уже визнаної і прийнятої підлітком програми роботи. Тому він добровільно виконує свої обов'язки, виявляє самостійність і активність. На цьому етапі важливо не лише сформулювати правильні уявлення, поняття, погляди і переконання, а й нагромаджувати позитивний досвід поведінки учня, залучати його до виконання різних доручень, участі в житті колективу

ПЕРЕВИХОВАННЯ

4. Завершальний етап.

На цьому етапі створюють умови для залучення учня до активної участі в усіх видах системної діяльності, нагромаджується позитивний досвід поведінки, розширюється сфера самовиховання

Етапи перевиховання органічно пов'язані між собою. Майстерність педагога полягає в тому, щоб своєчасно зауважити зрушення в розвитку вихованця, скоригувати програму роботи з ним, намітити нові завдання й вимоги, уникнути "тупцювання на місці". На всіх етапах слід дотримуватися наукових положень (принципів), які визначають основні вимоги до змісту, форм і методів виховної роботи з цією категорією неповнолітніх і допомагають педагогам правильно спрямовувати свою діяльність, творчо підходити до організації виховного процесу та підвищувати його ефективність

ПЕРЕВИХОВАННЯ

ПРИНЦИПИ ПЕРЕВИХОВАННЯ

ПОЄДНАННЯ ПЕРЕКОНАННЯ З ПРИМУСОМ

ГУМАННЕ СТАВЛЕННЯ ДО ВАЖКОВИХОВУВАНИХ УЧНІВ

ОБ'ЄКТИВНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ВАЖКОВИХОВУВАНИХ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ЇХ ПЕРЕВИХОВАННЯ

СТАВЛЕННЯ ДО ВАЖКОВИХОВУВАНИХ УЧНІВ, ЯК І ДО ВСІХ ІНШИХ ШКОЛЯРІВ

ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ВАЖКОВИХОВУВАНОГО УЧНЯ В НЕАФЕКТНОМУ СТАНІ (ВІДСТОРОНЕНА БЕСІДА – А.МАКАРЕНКО)

ВИПЕРЕДЖУВАЛЬНЕ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНИХ ЯКОСТЕЙ, А НЕ БОРОТЬБА З НЕДОЛІКАМИ

ПРОВІДНА РОЛЬ НАСТАВНИКА В ПЕРЕВИХОВАННІ

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ

Критерієм ефективності та якості педагогічного процесу є **вихованість** школярів - наявність у них високих моральних якостей.

Результати виховного процесу значною мірою залежать від індивідуальних особливостей вихованців, їх ставлення до навколишньої дійсності, насамперед до спрямованих на них виховних впливів, їх взаємин з однолітками, дорослими, ставлення до педагогів і батьків. Оскільки школярі різняться індивідуальними особливостями, то й результати їх виховання різні.

РІВНІ ВИХОВАНOSTI

У ході діагностики педагог поділяє учнів класу залежно від рівня їх вихованості на такі групи:

а) група **дуже низького рівня вихованості**. Зараховані до цієї групи учні характеризуються негативним досвідом поведінки, що важко піддається педагогічному впливу, саморегуляція і самоорганізація у них не розвинуті;

б) група **низького рівня вихованості**. Характеризується слабким виявом позитивного, ще не стійкого досвіду поведінки, зривами. Поведінка учнів регулюється переважно вимогами старших та іншими зовнішніми стимулами, саморегуляція та самоорганізація у них - інтуїтивні;

в) групи **середнього рівня вихованості**. їм властиві стійка позитивна поведінка, наявність регуляції та саморегуляції, організації та самоорганізації, однак активна позиція щодо діяльності і вчинків однокласників ще не виявляється;

г) групи **високого рівня вихованості**. Для учнів, які належать до них, визначальними є стійкий і позитивний досвід поведінки, саморегуляції, прагнення до організації та регуляції діяльності поведінки інших людей, вияви активної позиції.

ПОКАЗНИКИ ВИХОВАНOSTІ

Основними показниками рівня вихованості школяра є:

- зовнішній вигляд,
- культура поведінки у школі та за її межами,
- громадська активність, самостійність у всіх видах діяльності,
- сформованість наукового світогляду, національної самосвідомості,
- ставлення до навчання,
- інтерес до знань і усвідомлення їх ролі в своєму розвитку,
- прилучення до національної та світової культури,
- фізичне здоров'я, захоплення фізичною культурою і спортом,
- працелюбність,
- орієнтованість на майбутню професію.

ДІАГНОСТИКА РІВНІВ ВИХОВАНОСТІ

«Знання вихованця повинно прийти до вихователя не у процесі байдужого його вивчення, а лише в процесі спільної з ним роботи і найактивнішої йому допомоги...»

А. С Макаренко

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ РІВНІВ ВИХОВАНOSTI

Уяву про ступінь сформованості вихованості може скласти лише **комплекс діагностичних методів**:

- метод **спостереження**, за яким можна побачити всі прояви багаторазово, у різних умовах;
- **аналіз шкільних справ і ситуацій** — обмежені часом види діяльності учнів, які дозволяють побачити прояви особистості, одержати інформацію, яка потрібна педагогу;
- метод **компетентних оцінок**, за яким оцінку вихованості школярів дають компетентні особи (вчителі, інші класні керівники, адміністрація школи).
- метод **самооцінки** людиною власних якостей особистості відіграє суттєву роль у її розвитку;
- метод **незалежних характеристик**, коли окремо один від одного класний керівник, актив класу, сам учень, його батьки, товариші характеризують рівень вихованості за певною програмою;

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ РІВНІВ ВИХОВАНOSTI

- метод **прямих питань** типу «Що таке милосердя?», «Для чого людям моральність?» та ін. Для визначення ставлень учнів до фактів, вчинків, дій, подій, використовуються спеціальні питання в усній чи письмовій формі: «Яких людей ти вважаєш порядними?» і под. Вони можуть бути відкритими або закритими;
- метод **оцінних суджень**, за яким широко практикуються твори на завдану тему: «Толерантність — як я її розумію», «Яким би я хотів бути» і под. Цінність творів у тому, що вони виражають внутрішні позиції школярів, їх сумніви, роздуми, прагнення.
- діагностується також **позиція «промовчання»**, яка характеризує намагання частини учнів відхилитися від прямих відповідей на поставлені питання, зайняти нейтральну чи примиренську позицію.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ

Робота педагога включає

- виховання емоційної культури підлітків;
- створення позитивного психологічного клімату в колективі;
- створення обстановки, яка ґрунтується на повазі та довірі до учнів, сприяє їх розкріпаченню;
- розвиток самоусвідомленості учня, впевненості у власних силах, вимогливості до себе;
- застосування методів виховної роботи, які відволікають увагу від масової інформації, яка особистість;
- повернення до народних традицій;
- залучення до участі в художній самодіяльності;
- виховання естетичних смаків тощо.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ

Кожен
має бути зацікавлений у
вихованості дитини, насамперед
батьки

Умови вибору методів виховання

- ❖ Знання батьками своїх дітей, їх позитивних і негативних якостей.
- ❖ Особистий досвід батьків.
- ❖ Спільна діяльність .Немає спільної діяльності, немає і приводу, і можливості для спілкування.
- ❖ Педагогічна культура батьків.

